

Tom 11/2019, ss. 7–18
ISSN 0860–5637
e-ISSN 2657–7704
DOI: 10.19251/rtnp/2019.11 (1)
www.rtnp.pwsplock.pl

Władimir Pasicznik

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
Filia w Piotrkowie Trybunalskim

**WSPÓŁCZESNE PROBLEMY WYCHOWANIA
FIZYCZNEGO W EDUKACJI SZKOLNEJ
I W RODZINIE NA UKRAINIE
(WYBRANE ASPEKTY)**

**CONTEMPORARY PHYSICAL EDUCATION PROBLEMS
IN SCHOOL EDUCATION AND FAMILY LIFE IN UKRAINE
(SELECTED ASPECTS)**

Streszczenie

Artykuł przedstawia problematykę (wybrane aspekty) rozwoju wychowania fizycznego i rekreacji ruchowej w edukacji szkolnej oraz w rodzinie na Ukrainie. Ujemnym zjawiskiem ostatnich lat na Ukrainie jest bowiem pogorszenie stanu zdrowia uczniów oraz szerzenie się wśród nich zachorowań. W tej sytuacji bardzo istotną rolę odgrywa stanowisko szkoły i rodziców wobec wychowania fizycznego i rekreacji sportowej, a przede wszystkim, ich aktywny i bezpośredni udział w tych ważnych.

Na Ukrainie funkcjonuje i rozwija się system rekreacji ruchowej dzieci i młodzieży szkolnej, który opiera się na solidnej, normatywno-prawnej bazie, pozwalającej z optymizmem patrzeć na przyszłość wychowania fizycznego i rekreacji ruchowej w rodzinie. Jedną z najbardziej popularnych form zaangażowania rodziców w proces popularyzacji rekreacji ruchowej w rodzinie są Rodzinne Mistrzostwa Sportowe Ukrainy, które regularnie odbywają się w wielu miastach

Ukrainy. Założycielem i organizatorem mistrzostw jest Asocjacja Sportów Rodzinnych Ukrainy. Owe zawody sportowe prowadzone są w formie sztafet z wykorzystaniem elementów takich dyscyplin sportu jak koszykówka, piłka nożna, hokej na trawie, lekka atletyka i inne. Do udziału w mistrzostwach dopuszcza się wszystkie chętne rodziny z dziećmi w wieku od 7 do 13 roku życia.

Decydujące znaczenie w kontekście roli i miejsca wychowania fizycznego w relacjach rodzinnych zajmuje jednak stanowisko samych rodziców. Często, niestety, rodzice zajmują bierną postawę wobec wychowania fizycznego i aktywności ruchowej swoich dzieci, mimo, iż mają świadomość jakie walory zdrowotne niesie ze sobą systematyczne wykonywanie ćwiczeń fizycznych. Naprzeciw tym problemom wychodzą programy wychowania fizycznego w szkolnictwie ukraińskim, które formalnie przewidują współczesne formy organizacji zajęć, które mogą w pełni kompensować brak aktywności ruchowej u dzieci i młodzieży.

SŁOWA KLUCZOWE: szkoła, rodzina, zdrowie, rekreacja sportowa, aktywność ruchowa, kultura fizyczna

Abstract

This article presents selected aspects of the development of physical education and physical recreation in school education and family life in Ukraine. In recent years, there has been a negative phenomenon in Ukraine consisting in the deterioration of students' health and a greater number of students who fall ill. Consequently, the attitude of educators and parents towards physical education and sports activities and, even more importantly, their active and direct participation in these important processes play a crucial role in solving the problem.

Ukraine is developing its programme of physical recreation for children and schoolchildren, which has a solid normative and legal foundation allowing us to speak optimistically about the future of physical education and physical recreation in Ukrainian families. However, the attitude of Ukrainian parents is a decisive factor in the context of the role and place of physical education in their families. The parents often adopt a passive attitude towards their children's physical education and physical activity even though they are aware of the numerous health benefits which regular physical exercise can bring. Ukrainian physical education curricula, which may fully compensate for the lack of physical activity among Ukrainian children and youth, provide solutions to these problems.

KEY WORDS: school, family, health, sports activities, physical recreation, physical education

WPROWADZENIE

Aktywność ruchowa jest jednym z niezbędnych warunków rozwoju fizycznego dzieci i młodzieży szkolnej oraz składa się z różnorodnych form ćwiczeń fizycznych, które mogą być wykonywane przez dzieci w ciągu dnia. Jako biologiczna potrzeba dzieci i młodzieży aktywność ruchowa ma istotne znaczenie dla normalnego funkcjonowania ważnych układów organizmu. Szczególną rolę aktywność ruchowa odgrywa w wieku wczesnoszkolnym i przedszkolnym, stają się niezbędnym warunkiem kształtowania wszystkich funkcji organizmu dziecka oraz jego rozwoju psychofizycznego w późniejszych okresach nauki szkolnej.

System oświaty szkolnej na Ukrainie w ostatnich dziesięcioleciach dokonał widocznych postępów: nastąpiła zmiana ideologii edukacyjnej z tradycyjnej na progresywną, rośnie znaczenie języków obcych w programach nauczania, wzrasta rola technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie nauczania uczniów, rozwijają się międzynarodowe partnerstwo w dziedzinie edukacji i szkoleń. Współczesna młodzież ukraińska, w porównaniu do poprzednich pokoleń, jest zdecydowanie bardziej komunikatywna i otwarta na świat, bardziej świadoma wagi posiadania wysokich kwalifikacji otwierających drogę do skutecznej kariery i rozwoju zawodowego.

Niestety, często obserwujemy wśród części młodzieży ukraińskiej także ujemne postawy, kiedy ma miejsce dewaluacja wartości moralnych, załamania obowiązujących humanistycznych zasady współistnienia jednostek w społeczeństwie, powstawania ujemnych form komunikacji, sposobu myślenia i zachowania. Transformacja orientacji społecznych prowadzi do powstawania u jednostki zniekształconego światopoglądu, nieprawidłowego rozumienia procesów społecznych, co skutkuje wzrostem agresji, cynicznym nastawieniem wobec socjalnych i moralnych wartości, które mocno spowalniają i komplikują wejście młodzieży w życie dorosłe. W takich warunkach istotnie wzrasta rola i znaczenie także i wychowania fizycznego, które w istotnym stopniu przyczyniają się do tworzenia niezbędnych warunków dla harmonijnego funkcjonowania człowieka oraz rozwoju relacji społecznych i rodzinnych.

Aktywność ruchowa jest zatem jednym z kluczowych elementów właściwego rozwoju fizycznego dzieci i młodzieży szkolnej. Jest potrzebą biologiczną, ma ogromne znaczenie dla normalnego funkcjonowania wszystkich układów organizmu człowieka: oddechowego, sercowo-naczyniowego, termoregulacyjnego. Rozwój fizyczny dzieci i młodzieży jest najbardziej obiektywnym wskaźnikiem

charakteryzującym poziom ich zdrowia. Rozwój ten trzeba rozpatrywać jako proces dynamiczny, podporządkowany prawom fizjologii oraz jako proces modelujący stan morfologiczny i funkcjonalny organizmu, który ma miejsce w sytuacjach oddziaływania czynników genetycznych oraz uwarunkowań zewnętrznych [Г. В. Безверхня, 2004].

WYCHOWANIE FIZYCZNE I AKTYWNOŚĆ RUCHOWA DZIECI I MŁODZIEŻY W EDUKACJI SZKOLNEJ NA UKRAINIE – STANOWISKO BADACZY UKRAIŃSKICH

Analiza problematyki wychowania fizycznego na Ukrainie oraz jego roli i miejsca w rodzinie, świadczy, iż jego współczesny, w istocie ujemny stan, spowodowany jest wieloma przyczynami. W pierwszej kolejności ten stan był wywołany przez kryzys społeczno-gospodarczy, wyzwaniem transformacji ustrojowej, nieuchronnym procesem przejścia od autorytaryzmu ku formom demokratycznego zarządzania państwem i społeczeństwem oraz (w przypadku Ukrainy), uzyskania prawdziwej niepodległości państwowej. Kryzys w istotny sposób wpłynął na politykę finansowania oraz na proces modernizacji technologicznej w obszarze wychowania fizycznego, w tym tak na politykę kadrową [Е. Вільчковський, А. Цось, Б. Шиян 2016].

Kryzys ten wyraża się przede wszystkim w zakresie materialnego zaopatrzenia szkół w niezbędny sprzęt i przyrządy sportowe oraz w krytycznej postawie młodzieży szkolnej wobec rygorystycznie i sztywnie zorganizowanych zajęć z wychowania fizycznego w szkole oraz pragmatycznym i zbyt formalnym podejściem części nauczycieli do wykonywania swoich obowiązków. Aktualnie o tym świadczy coraz większy wzrost zainteresowania wśród młodzieży szkolnej alternatywnymi formami wychowania fizycznego i systemami ćwiczeń. Z drugiej zaś strony zauważono i inną tendencję. Na zmianę długotrwałej faktycznej nieingerencji instytucji zarządzających wychowaniem fizycznym w działalność poszczególnych szkół (ten proces zapoczątkowano w latach 90. XX wieku), podjęto próbę zwalczania sytuacji kryzysowej drogą wprowadzenia zbyt drobiazgowej i rygorystycznej kontroli w szkołach, zamiast popierania stosowania zasadniczo nowych, alternatywnych metodologii prowadzenia zajęć [О. Жданова, 2015].

Jak zaznaczają Е. С. Вільчковський, Л. В. Волков, Т. Ю. Круцевич i in. społeczne, gospodarcze i ekologiczne warunki powstałe na Ukrainie w ostatnich

dwudziestu latach wymagają ponownego, rzetelnego przestudiowania wszystkich postępowych pedagogicznych koncepcji oraz rozwiązań metodologicznych w zakresie wychowania fizycznego sprzyjających poprawie stanu zdrowia dzieci i młodzieży szkolnej oraz dostawania je do potrzeb psychofizycznych uczniów.

Szczególną rolę aktywność ruchowa odgrywa w wieku wczesnoszkolnym i przedszkolnym, stają się niezbędnym warunkiem kształtowania wszystkich funkcji organizmu dziecka oraz jego rozwoju psychofizycznego w późniejszych okresach nauki szkolnej, w którym z kolej często występują znaczące zmiany uwarunkowań rozwoju dzieci. Zwłaszcza dotyczy to aspektów ich aktywności ruchowej. Wiadomo, że uczniowie muszą odrabiać prace domowe, co wymaga spędzenia sporego czasu w pozycji statycznej. Do tego dodajmy czas, które jest codziennie poświęcany na przegląd Internetu. Stąd w literaturze pedagogicznej zaznacza się, iż w okresie adaptacji w klasach pierwszych szkoły podstawowej u uczniów spowalnia się tempo rozwoju motorycznego, a, w pierwszej kolejności, dotyczy to dzieci rozpoczynających naukę szkolną.

Wyższych wskaźników opanowania przez dzieci i młodzież szkolną umiejętności ruchowych można osiągnąć tylko pod warunkiem codziennego uprawiania ćwiczeń fizycznych. O. Л. Бориніч podkreślała ten fakt, iż wskaźniki sprawności fizycznej są wyższe, kiedy ćwiczenia fizyczne mają miejsce codziennie. Jednocześnie zaznacza, że trzeba ustalić najbardziej optymalny kierunek podniesienia efektywności przyswajania przez uczniów treści programowych przedmiotu wychowanie fizycznych na wszystkich szczeblach edukacji szkolnej [O. Л. Бориніч 1997].

Wychowanie fizyczne jest najbardziej skutecznym narzędziem wzmocnienia nie tylko zdrowia psychofizycznego, lecz także rozwoju moralnego jednostki, co jest zaznaczone w podstawowych aktach normatywno-prawnych Ukrainy dotyczących oświaty: Program Państwowy „Oświata” (Ukraina XXI wieku)” (1993), Ustawa o kulturze fizycznej i sporcie (2009), Program „Wychowanie fizyczne – zdrowie nacji” (1998), Narodowa Doktryna Rozwoju Kultury Fizycznej i Sportu (2004).

Mimo aktualnie trudnej sytuacji społeczno-gospodarczej, na co dzień działają na Ukrainie 1687 szkół sportowych dla dzieci i młodzieży do których uczęszcza prawie pół miliona uczniów w wieku o 6 do 16 roku życia. 191 szkoła posiada status specjalistycznych szkół rezerwy olimpijskiej. Zgodnie z Państwowym Jednolitym Planem Prowadzenia Przedsięwzięć Promujących Zdrowie i Sport w celu włączenia dzieci i młodzież do systematycznego uprawiania wychowania

fizycznego i rekreacji ruchowej, systematycznie prowadzone na terenie całego kraju „Starty Nadziei”, „Gry Mistrzów” i in.

Niestety, jednocześnie trzeba zaznaczyć, iż stan zdrowia dzieci i młodzieży na Ukrainie z roku na rok pogarsza się, co świadczy o poważnych mankamentach występujących w systemie wychowania fizycznego dzieci i młodzieży. Tak, według danych I. Вацкан, 90% ogółu uczniów ma problemy zdrowotne, 30% z nich to są uczniowie chronicznie chorzy. Ponad połowę uczniów mają niski poziom sprawności motorycznej. W ostatniej dekadzie półtorakrotnie wśród uczniów wzrosła wskaźniki zachorowalności wad wzroku i chorób oczu, trzy-czterokrotnie choroby układu trawiennego, dwu-trzykrotnie choroby układu опорowo-ruchowego i półtorakrotnie choroby układu nerwowego [I. Вацкан, 2016].

Według danych H. С. Пангелової, tylko co piąty noworodek jest ciałkiem zdrowy. Istotnym problemem wychowania fizycznego jest wyraźnie widoczne, w porównania do lat 80. XX wieku, obniżenie, prawie o połowę, poziomu aktywności ruchowej u uczniów klas młodszych, oraz o 75% u uczniów klas starszych [H. С. Пангелова, 2014].

Współczesne plany nauczania z przedmiotu wychowanie fizyczne w szkołach ogólnokształcących przewidują w tygodniu 3 godz. zajęć w klasach 5–9; 2 godz. w klasach 10–11 oraz 5 godz. w klasach 10–11 profilu sportowego oraz wojskowo-sportowego. Przy opracowaniu programów nauczania każda szkoła powinna uwzględniać warunki klimatyczne danego regionu, infrastrukturę i zaplecze szkoły w obszarze wychowania fizycznego i rekreacji sportowej uczniów, poziom kwalifikacji i zakres uprawień sportowych nauczycieli wychowania fizycznego. Teoretycznie programy wychowania fizycznego uczniów szkół ogólnokształcących Ukrainy przewidują taką organizację zajęć, które by w pełnej mierze mogły kompensować deficyty w aktywności ruchowej młodzieży szkolnej.

Jak twierdzi Г. В. Безверхнія poprawa poziomu sprawności ruchowej stanu zdrowia uczniów, a więc i ich ogólnego poziomu zdrowia, jest możliwa tylko pod warunkiem przeprowadzenia systematycznych, rzetelnie zorganizowanych ćwiczeń fizycznych. Według jej danych tylko 20–25% uczniów systematycznie uprawia rekreację ruchową, a nadrabiają zaległości z wychowania fizycznego w czasie wolnym od zajęć tylko 7% uczniów; 50% uczniów nie przejawia trwałej motywacji do uprawiania systematycznych ćwiczeń fizycznych. W tych warunkach bardzo istotną rolę odgrywa właśnie stanowisko rodziców, a co jest też niezmiernie istotnym, ich świadomość roli i miejsca wychowania fizycznego, zdrowego stylu życia,

rekreacji sportowej na rzecz pełnowartościowego funkcjonowania rodziny [Г. В. Безверхня, 2004].

Im więcej miejsca zajmuje aktywność ruchowa w życiu codziennym uczniów w rodzinie i w szkole, tym wyższą mają one sprawność fizyczną oraz cieszą się lepszym zdrowiem. Efektywność wychowania fizycznego uczniów z kolei jest uwarunkowana także poziomem współpracy szkoły z rodzicami w tym obszarze, a wręcz zaangażowaniem rodziców w działania wspierające szkolne wychowanie fizyczne. Powstaje pytanie, czy współczesna szkoła ukraińskich skutecznie współpracuje z rodzicami w rozwoju psychofizycznego uczniów? Uważam, że mimo istotnych postępów w tej dziedzinie w ostatnich latach, szkoła ukraińska ma spora do nadrobienia w zakresie koordynacji swoich działań z rodzicami uczniów.

REKREACJA FIZYCZNA W RODZINIE UKRAIŃSKIEJ

Jak było zaznaczone wyżej, rodzina odgrywa szczególnie ważną rolę w procesie wychowania fizycznego dzieci i młodzieży szkolnej. W warunkach wychowania w rodzinie jest możliwość objęcia dzieci codziennym uprawianiem form aktywności ruchowej, od prostych (gimnastyka poranna) do zaawansowanych (trening z wybranej dyscypliny sportu). Rodzice mogą uczyć dzieci pływać, jeździć na nartach i na łyżwach, dbać o prawidłową postawę ciała i in. Propozycję systematycznego uprawiania różnych form aktywności ruchowej w rodzinie jest imponująca: gimnastyka poranna, specjalistyczna gimnastyka poranna, alternatywne formy gimnastyki (joga, tai chi i in.), spacerzy piesze, wycieczkę rowerowe i narciarskie, spływy kajakowe, procedury hartowania ciała, turystyka, gry i zabawy ruchowe. Przy czym rodzice powinni pamiętać, że wybierając według własnego uznania formę aktywności ruchowej powinni uzależnić ten wybór do kryterium wiekowego dzieci, ich stanu zdrowia oraz ich poziomu sprawności fizycznej.

Potencjał rodziny w zakresie wychowania fizycznego dzieci i młodzieży szkolnej w znaczącym stopniu jest uwarunkowany szeregiem czynników obiektywnych oraz subiektywnych, m.in.: miejscem zamieszkania oraz dynamika zmian, które w tym środowisku mają miejsce; struktura rodzinny (rodzina pełna, niepełna, wielodzietna i in.); poziom zamożności; warunki mieszkaniowe; psychologiczny klimat w rodzinie; poziom wykształcenia; poziom kulturowy i in.

Ważną rolę we wspieraniu wychowania fizycznego w rodzinie odgrywa także polityka państwa w tym obszarze. W ostatniej dekadzie władze ukraińskie podjęły

szereg działań organizacyjnych na rzecz popularyzacji aktywności ruchowej w rodzinie. Na przykład, jedną z najbardziej znanych form są Rodzinne Mistrzostwa Sportowe Ukrainy, które regularnie prowadzone w wielu miastach kraju. Finały tych mistrzostw służą podwyższeniu zainteresowania rekreacją ruchową oraz promowaniu zdrowego stylu życia wśród różnych grup wiekowych.

Założycielem a jednocześnie inspiratorem mistrzostw jest Asocjacja Sportów Rodzinnych Ukrainy. Owe zawody prowadzone są w formie sztafet z wykorzystaniem elementów z takich dyscyplin sportu, jak koszykówka, piłka nożna, hokej, lekka atletyka i in. Uczestniczyć w tych zawodach mogą wszyscy chętni, między innymi rodziny, w których dzieci mają od 7 do 13 lat. W składzie drużyn nie powinno być mniej niż 3 osoby – matka, ojciec oraz dzieci (od 1 do 4). Każdy z zespołów ma swoją nazwę. Mistrzostwa odbywają się w 2 etapowo: I etap eliminacje i II etap – finały. Z reguły, eliminacje prowadzone w okresie luty-maj przeważnie w salach gimnastycznych. Zawody finałowe odbywają się na otwartym boisku (stadionie). Asocjacja Sportów Rodzinnych Ukrainy organizuje także imprezy i zawody sportowo-rekreacyjne, obozy, seminaria naukowe z zakresu wychowania fizycznego i rekreacji ruchowej dzieci i młodzieży.

W rodzinach ukraińskich podejście do wychowania fizycznego i rekreacji zmiana się stopniowo w pozytywnym kierunku, lecz na razie sytuacja pozostawia wiele do życzenia. Zdaniem O. Жданової i У. Шевців, wśród przyczyn powodujących brak aktywności fizycznej w rodzinie wyraźnie dominuje bierność bądź nietrwałość motywacji do uprawiania aktywności fizycznej. Zdecydowana większość z rodziców (89,6%) jest świadoma, że uprawianie ćwiczeń fizycznych jest korzystne dla zdrowia, mimo to wspólny udział w nich z dziećmi ogranicza się często tylko do ćwiczeń fizycznych podczas wakacji [O. Жданова i У. Шевців 2015].

Decydujące znaczenie w kontekście roli i miejsca wychowania fizycznego w relacjach rodzinnych zajmuje bowiem stanowisko samych rodziców. Przeprowadzone badania O. Жданової i У. Шевців świadczą, iż większość badanych rodziców (89,2%) uważa, że uprawianie ćwiczeń fizycznych jest korzystnym dla zdrowia, lecz tylko 7,8% z nich je uprawia (poranny bieg, gimnastyka poranna, uczęszczanie na siłownię, basen i in.). 10,4% rodziców zaznacza, że tylko sporadycznie uprawia ćwiczenia fizyczne. Tylko 7,7% rodziców dotrzymuje się zdrowego stylu życia, u 54,5% zaś ten wskaźnik jest zbliżony do umiarkowanego, u reszty 37,7% sposób bycia pod względem aktywności fizycznej jest wysoce niezadowolający [O. Жданова i У. Шевців, 2015].

Badani uczniowie (badania przeprowadzono wśród uczniów wieku 13–15 lat) udzielili odpowiedzi, że wraz z rodzicami systematycznie uprawiają aktywność fizyczną tylko 12,5% z nich; czasu od czasu – 9,4%; w ogóle nie uprawia – 78,1% respondentów, co pokazuje wysoce niezadowalający stan rzeczy. Wzorem do uprawiania aktywności ruchowej w rodzinie dla 9,5% uczniów jest ojciec, dla 6,3% zaś matka, dla 43,7% brat lub siostra, natomiast 40,5% uczniów nie mają w aspekcie pozytywnego odniesienia w rodzinie [O. Жданова i У. Шевців 2015].

I. В. Лисак także zaznacza w swoich badaniach na ogół pozytywne nastawienie rodziców wobec aktywności fizycznej i rekreacji sportowej w życiu swoich dzieci (85% pozytywnie wypowiada się na temat aktywności ruchowej, a 15% – z akceptacją, przy czym brak wypowiedzi ujemnych na to pytanie), lecz zarazem autorka podkreśla fakt, że pozaszkolna aktywność ruchowa i rekreacja sportowa dzieci jest odbierana przez rodziców nie jako spawa priorytetowa. Oprócz tego, jak zaznacza autorka, istotną rolę w powstawaniu ujemnego podejścia uczniów do aktywności ruchowej w gronie rodziny ma sytuacja finansowa rodziny, lecz także i obniżenie w ostatniej dekadzie społecznego prestiżu instytucji rodziny, załamanie pedagogicznych tradycji z poprzednich lat. W tej sytuacji bardzo istotnym jest wzmocnienie współpracy w tej dziedzinie między szkołą a rodzicami oraz wzrost kultury osobistej i zdrowotnej samych rodziców [I. В. Лисак, 2016].

Wyniki badań Н. Пангеловой pokazują, że w rodzinie, w której ojciec i matka są szczupli, nadwaga u dzieci występuje tylko w 8% przypadków; w rodzinach, gdzie wyraźną nadwagę ma jeden z rodziców – w 12% przypadkach, zaś w rodzinach, gdzie obojga rodziców są z wyraźną nadwagą – w 80% przypadków. Jednakże, jeżeli w rodzinie ma miejsce wysoki poziom aktywności ruchowej (systematyczne ćwiczenia fizyczne, spacer i in.) oraz racjonalne wyżywienie, występowaniu nadwagi u dzieci radykalnie zmniejszasz się [Н. Е. Пангелова, 2014]. Dane badań świadczą również o tym, że systematyczna aktywność ruchowa skutkuje pozytywnymi zmianami w układzie kostnym. Przytoczone dane wskazują nie tylko na istotną rolę rodziców w fizycznym rozwoju dzieci, a także rolę otoczenia środowiskowego [Н. Е. Пангелова, 2014].

Jak zaznacza I. Коргут, w związku z przeładowaniem szkolnych programów nauczania różnymi treściami powstaje potrzeba poszerzenia badań w zakresie aktywności ruchowej dzieci i młodzieży szkolnej ponieważ owe badania dostarczają informacji na temat ogólnego przeciążenia uczniów, wprowadzenie korekt do programów nauczania w kontekście rozwoju fizycznego uczniów oraz ich sprawności fizycznej. Odpowiedzialność za nauczanie i wychowanie dzieci przede

wszystkim dotyczy rodziców. Wraz z chęcią wspierania swoich dzieci w ich dążeniu do uzyskania najlepszego możliwego wykształcenia (władanie językami obcymi, pogłębionego studiowania szeregu przedmiotów) rodzice powinny być są świadomi, że nauka szkolna nie powinna wyrządzać szkodę zdrowiu dzieciom. I. Koryt podkreśla, iż w wychowaniu fizycznym w rodzinie istotną rolę zajmują takie aspekty jak budżet rodzinny oraz status społeczny rodziców. Właśnie te aspekty z reguły decydują o tym czy aktywność fizyczna i rekreacja ruchowa zajmą poczesne miejsce w życiu rodziny [I. Koryt, 2006].

Biorąc pod uwagę kryteria nastawienia w rodzinach wobec wychowania fizycznego i rekreacji ruchowej można dokonać podziału rodzin na trzy grupy: do pierwszej zaliczamy rodziny w życiu, których wychowanie fizyczne i sport zajmują ważne miejsce. W tych rodzinach rodzice od najmłodszych lat wyrażają u dzieci szacunek do aktywności i rekreacji ruchowej, uświadomią im, jak istotnym dla człowieka jest dbanie o swoje zdrowie, jak wychowanie fizyczne i sport pomagają w życiu codziennym przeciwdziałając takim zagrożeniom dla organizmu człowieka, jak: stres, zmęczenie, depresja, frustracja, agresja, alkohol, narkotyki. W takich rodzinach dzieci systematycznie (a więc faktycznie codziennie, w młodszym wieku i w okresie starszym wraz z rodzicami, a w późniejszych okresach życia już samodzielnie) uczestniczą w różnorodnych formach aktywności ruchowej (bieg, pływanie, turystyka, rajdy rowerowe i in.). Ogólny poziom wychowania w takich rodzinach jest bardzo wysoki. Ale takich rodzin jest, niestety, niewiele.

Do drugiej grupy można zaliczyć rodziny w których wychowanie fizyczne i sport zajmują priorytetowe miejsce. Z reguły, są to rodziny w których rodzice bądź jeden z nich w przeszłości były zawodowymi sportowcami bądź aktualnie nimi są. Dzieci wychowujące się w takiej rodzinie od urodzenia dorastają w atmosferze etosu sportu; w wieku 9–10 lat, a zdarza się i w wieku 6–7 lat, rozpoczynają treningi sportowe. Funkcjonowanie takiej rodziny jest w pełni podporządkowane karierze sportowej samych rodziców, a później i ich dzieci. Rodzice świadomi tego faktu, że muszą aktywnie materialnie wspierać swoich pociech w ich karierze sportowej. Zwłaszcza dotyczy to tzw. elitarnych dyscypliny sportu, jak na przykład tenis ziemny, narty zjazdowe, hokej na lodzie, techniczne sporty, w których wyposażenie, strój i specjalistyczne obuwie, a często i wynajmowanie obiektów sportowych, wymaga sporego nakładu finansowego. Stosunkowo takich rodzin nie jest wiele.

Do trzeciej grupy można zaliczyć rodziny, w których podejście do wychowania fizycznego i rekreacji sportowej z reguły jest bardzo pasywne, obojętne, a wręcz negatywne. Aktywność ruchowa ma charakter sporadyczny, rodzice wprawie bądź wcale nie biorą udziału w wychowaniu fizycznych własnych dzieci, przerzucając tą odpowiedzialność na placówki edukacyjne. Takich rodzin jest, niestety, najwięcej.

PODSUMOWANIE

System wychowania fizycznego w edukacji szkolnej na Ukrainie, mimo sporych postępów dokonanych w ostatniej dekadzie (opracowanie aktów prawnych ustalających strategie rozwoju szkolnego wychowania fizycznego, popularyzacja alternatywnych form i metod sprawdzenia lekcji i zajęć pozalekcyjnych z wychowania fizycznego uczniów, rozwój kontaktów międzynarodowych), jednak boryka się z ogromnymi problemami, a mianowicie, braki kosztów na modernizację boisk szkolnych, sale gimnastycznych, na zakup nowego sprzętu i przyrządów sportowych, wyraźnym przeładowaniem programów nauczania i in.

Ujemnym zjawiskiem na Ukrainie ostatniej dekady jest pogorszenie stanu zdrowia dzieci i młodzieży szkolnej oraz rozprzestrzenianie się wśród nich chorób. W tej sytuacji znacząco wzrasta rola rodziny w popularyzacji aktywnych form rekreacji fizycznej (w tym sportu i turystyki rekreacyjnych). Właśnie wysoki poziom popularności różnorodnych form aktywności fizycznej w rodzinie, która powinna również aktywnie współpracować w tym obszarze z placówkami edukacyjnymi, ze środowiskiem lokalnym, w znaczącym stopniu przyczynie się do zdecydowanej poprawy stanu zdrowia uczniów szkół ukraińskich. Niestety, analiza aktualnej sytuacji na Ukrainie, mimo szeregu działań skierowanych na poprawę stanu rzeczy podjętych przez instytucję rządową i społeczne, dotyczącej roli i miejsca rodziny w wzmocnieniu zdrowia dzieci i młodzieży szkolnej a ich stanem zdrowia i kulturą zdrowotną, generalnie pokazuje dość bierną a często niewłaściwą postawę rodziców wobec zdrowia swoich dzieci.

Bibliografia

- Безверхня Г. В., *Мотивація до занять фізичною культурою і спортом школярів 5–11-х класів*. Автореферат дисертації. Львів 2004, С. 23.
- Богініч О. Л., *Педагогічні умови підвищення рухової активності дітей 4–5 років на заняттях з фізичної культури*. Автореферат дисертації, Київ 1997, С. 30.
- Васкан І. Г., *Розвиток рухової активності підлітків у позаурочній діяльності*, Автореферат дисертації, Луцьк, 2015, С. 30.
- Вільчковський Е.С., Шиян Б. М., Цось А. В., Пасічник В.Р., *Система фізичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл Польщі та України (XVI – початок XXI століття): порівняльний аналіз*, Вежа-Друк, Луцьк 2016, С. 239.
- Жданова О., Шевців У., *Вплив сім'ї на мотивацію підлітків до занять фізичною культурою*, „Молода Спортивна Наука України”, Т. 2, 2015, С. 91–95.
- Лисак І. В., *Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення*, Харківська державна академія фізичної культури. Харків 2016, С. 45–46.
- Когут І. О., *Руховий режим і фізичний стан дітей 6–7 річних, які навчаються у школах різного типу*, Автореферат дисертації, Київ 2006, С. 20.
- Круцевич Т.Ю., *Теорія і методика фізичного виховання різних груп населення*, Олімпійська література, Київ 2012, С. 368.
- Пангелова Н. Є., *Теоретико-методичні засади формування гармонійно розвинутої дитини дошкільного віку в процесі фізичного виховання*, Автореферат дисертації, Київ 2014, С. 40.
- Пангелова Н. Є., *Формування гармонійно розвинутої особистості дітей дошкільного віку в процесі фізичного виховання*, Переяслав-Хмельницький 2013, С. 432.
- Цось А. В., Гац Г. О., *Педагогічна діагностика в процесі навчання фізичної культури учнів навчальних загальноосвітніх закладів*, „Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві”, 4 (20), 2012, С. 201–209.